

Jaarverslag 2019
Strategische Board Stedendriehoek
Cleantech Regio

Inhoudsopgave

1	Introductie.....	1
2	Visie en Missie.....	1
3	Doelen en ambities.....	1
4	Realisatie en activiteiten.....	2
4.1	<i>Energietransitie en duurzaamheid.....</i>	3
4.1.1	Activiteiten en initiatieven Regiegroep Energietransitie	3
4.1.2	Activiteiten en initiatieven CTRD	3
4.2	<i>Circulaire economie.....</i>	5
4.2.1	Activiteiten en initiatieven Regiegroep Circulaire Economie	5
4.2.2	Activiteiten en initiatieven CTRD	6
4.3	<i>Human Capital</i>	6
4.3.1	Activiteiten en initiatieven Regiegroep Human Capital.....	6
4.3.2	Activiteiten en initiatieven CTRD	7
4.4	<i>Innovatiekracht.....</i>	7
4.4.1	Activiteiten en initiatieven CTRD	7
4.4.2	Activiteiten en initiatieven CTRD	8
4.5	<i>Communicatie en evenementen.....</i>	8
4.5.1	Communicatie	8
4.5.2	Lobby	9
4.5.3	Cleantech Regio Monitor	10
4.5.4	Atlas/Places of Hope – Omgevingsagenda Oost NL	10
4.5.5	Activiteiten en initiatieven CTRD	11
4.6	<i>Activiteiten algemeen</i>	11
4.6.2	Kansen in Overijssel	11
4.6.3	Regio Deal	12
5	Duiding rol en positie Strategische Board en resultaten	12
6	Cleantech Regio Development	13
7	Bedrijfsvoering en organisatie	15

1 Introductie

De Strategische Board Cleantech Regio (verder te noemen “de Board”) is een slank en wendbaar samenwerkingsverband van ondernemers, onderwijs- en onderzoekinstellingen en overheden in de regio.

In de Cleantech Regio werken de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Heerde, Lochem, Voorst en Zutphen met ondernemers, onderwijs en onderzoek samen aan een energieneutrale en duurzame economie en samenleving. Economie en ecologie gaan hand in hand. Cleantech staat voor meer met minder. Meer productiviteit, banen, efficiency en minder energie- en grondstoffenverbruik en impact op het milieu. 2018 is het jaar waarin de [Agenda Cleantech Regio 2019 – 2023](#) is vastgesteld. Deze agenda hebben we samen gemaakt. Vertegenwoordigers vanuit de overheden, het bedrijfsleven en onderwijs en onderzoek hebben gezamenlijk de thema’s en ambities bepaald. Met Energietransitie, Circulaire Economie, Human Capital als tophema’s, met ook de nodige inzet op innovatiekracht en schone mobiliteit. Zonder deze basis kunnen wij onze ambities niet realiseren. Dat geldt ook voor onze fijne leefomgeving en idem vestigingsklimaat. We zorgen dat de Cleantech Regio aantrekkelijk is en blijft voor (nieuwe) inwoners, ondernemers en toptalenten.

Dit jaarverslag is ingericht langs de thema’s van onze ambities voor 2023 uit de Agenda Cleantech Regio 2019 – 2023.

2 Visie en Missie

Visie: To a sustainable prosperity

Missie: Cleantech Regio is de regio om te wonen, werken, studeren, ondernemen en recreëren. Ondernemers, Overheid en Onderwijs & Onderzoek werken vernieuwend samen aan een duurzame welvaart! In 2030 zijn we energieneutraal en afvalvrij.

De visie en missie worden uitgevoerd via de drie tophema’s uit de Agenda Cleantech Regio: Energietransitie, Circulaire Economie en Human Capital. Het waren er oorspronkelijk vier, in 2019 is Smart Industries geïntegreerd in de andere drie programmalijnen.

3 Doelen en ambities

De Agenda Cleantech Regio 2019 – 2023 kent een aantal stevige en concrete ambities voor 2023 die een tussenstap zijn voor de doelstelling van een energieneutrale en circulaire Cleantech Regio in 2030. Concreet zijn de ambities van de Cleantech Regio voor 2023 uit de Agenda:

- Tophema Energietransitie
Met 25% minder CO₂-uitstoot de meest duurzame regio in Nederland. De oude doelstelling van 10% minder CO₂-uitstoot in 2020 (-/- 200.000 ton CO₂) blijft staan.
- Tophema Circulaire Economie
De meest circulaire regio in Europa
De oude doelstelling van 33% minder huishoudelijk afval in 2020 (-/- 20.000 ton) blijft staan.
- Tophema Human Capital
Iedere werkgever heeft de medewerkers die nodig zijn
De oude doelstelling van 4.000 nieuwe Cleantech banen in 2020 blijft staan (+ € 200 miljoen stijging BRP)
- Thema Slimme en schone mobiliteit
Ons vervoer is snel, slim en schoon

- Thema Leefomgeving
Duurzame energie-opwekkers ingepast in ons mooie landschap
- Thema Vestigingsklimaat
In landelijke top 5 als dé vestigingsregio voor bedrijven en talenten
- Thema Innovatiekracht
Jaarlijks minimaal 100 startups/nieuwe businesscases ondersteunen

De eerste drie thema's vallen onder de verantwoordelijkheid van de Strategische Board, en werkt in uitvoering samen met de 3 O's. De volgende drie onder die van de samenwerkende gemeenten in de WGR. Het thema Innovatiekracht loopt als rode draad door alle thema's heen.

4 Realisatie en activiteiten

In 2019 zijn regionale bedrijven en initiatieven die een potentiële bijdrage leveren aan de hoofdthema doelstellingen van de agenda gefaciliteerd door de adviseurs van Cleantech Regio Development. De innovatiemakelaars en mkb adviseurs (1ste lijn) helpen bedrijven verder door het verbinden met netwerk, kennis of financieringsmogelijkheden. De business developers (2de lijn) ondersteunen initiatieven die een duwtje nodig hebben om tot impact te komen. Dit kan in de vorm van verbinden met netwerk, kennis en het mogelijk maken van financiële ondersteuning. Deze financiële ondersteuning wordt in het algemeen beschikbaar gemaakt door de provincies Gelderland en Overijssel en door eigen middelen van de Strategische Board. De 3^e lijns richten zich op programma's. Onderstaand de kentallen voor 2019, 2018 en 2017. Hiermee voldoen we aan de doelstellingen van onze financiële donoren en van Agenda Cleantech Regio 2019-2023.

AANTAL	Events aantal events georganiseerd)	Events (aantal bezoekende bedrijven)	MKB advies
2019	7	700	150
2018	8	1400	79
2017	9	1500	199
Totaal	24	3600	328
Gemiddeld	8	1200	107

Tabel 1 – 1ste lijns activiteiten

In 2019 hebben we minder grote events georganiseerd en meer ingezet op themabijeenkomsten. De afname in het MKB-advies is weer op niveau gebracht.

AANTAL	Business Cases gefaciliteerd	Projecten gefaciliteerd	Programma's opgestart	Totalen
2019	23	46	1	70
2018	68	34	1	103
2017	15	22	0	37
Totalen	106	102	2	210
Gemiddeld	35	34	1	70

Tabel 2 – 2de lijns activiteiten

In 2019 hebben we meer gefocust op impact door het faciliteren van meer en grotere projecten. Hierdoor zijn er minder business cases ondersteund.

In 2019 hebben we de initiatieven met ca € 175.000,- ondersteund en € 860.000,- aan subsidies beschikbaar gemaakt waardoor er € 1.000.000,- aan investeringen in de regio

heeft plaatsgevonden. De totale gefaciliteerde investering in de regio in 2019 bedraagt daarmee € 2.000.000,- (een *leverage* van een factor 10).

Facilitering

De beoordeling van het ondersteunen van de initiatieven vindt plaats volgens een stappenplan met onder andere de volgende beoordelingscriteria: bijdrage aan doelstellingen van de Agenda, regiobelang, opschaling, innovatie, haalbaarheid en organisatie en ambitie van initiatiefnemer. Voor de technisch innovatieve initiatieven wordt een beroep gedaan op een groep experts uit de geleding ondernemers georganiseerd onder de noemer *Innovatie Klankbord* (voorheen tafel BD&I); deze vindt in principe een keer per kwartaal plaats.

Projectportfolio

Alle initiatieven die CTRD op deze wijze dan ook ondersteunt (*powered, supported, owned by*) zijn opgenomen in de database Projectportfolio en publiek beschikbaar. Van de initiatieven zijn o.a. de initiatiefnemer, de omschrijving van het initiatief, de investeringen en de potentiële impact opgenomen, zie <https://www.cleantechregio.nl/duurzame-initiatieven>.

4.1 Energietransitie en duurzaamheid

4.1.1 Activiteiten en initiatieven Regiegroep Energietransitie

De energietransitie vraagt om grote investeringen. Het jaar 2019 is gebruikt om focus aan te brengen, samenwerking verder uit bouwen en expertise aan te trekken op het onderwerp verduurzamen van bedrijventerreinen.

De context van bedrijventerreinen is interessant vanwege het hoge energieverbruik op deze terreinen en omdat hier de business case van bedrijven samenkomt met de *value case* (maatschappelijke waarde) van overheden en onderwijsinstellingen.

Verkenning en expertise aantrekken

De kennis en ervaring in de regio is groot. Regisseurs van bedrijventerreinen, ambtenaren, onderzoekers, ondernemers en werknemers werken samen aan de grote kansen die er in onze regio zijn. Gezamenlijk is veel werk verricht om *best practices* te verzamelen en expertise te koppelen aan de Cleantech Regio en de energietransitie projecten. Het Saxion lectoraat, Ontwikkelen Werklocaties, is betrokken als expert bij legio investeringsprojecten op bedrijventerreinen. Het lectoraat richt zich daarbij op de samenwerking tussen bedrijven en overheden. De bevindingen van dit Saxion onderzoek hebben geresulteerd in de aanpak *Vraaggericht Werken*¹. Een aanpak waarbij de samenwerking tussen ondernemers en ambtenaren gericht is op het optimaliseren, van het realiseren van investeringsprojecten.

De aanpak wordt nu voor de domeinen van Energietransitie en Circulaire Economie verder ontwikkeld. In de Regio Deal is het onderwerp opgenomen en werken wij samen met Saxion, VNO-NCW, ondernemers en bovenal de CTR-gemeenten. We zijn in 2019 gestart richting regiegroepen, deze zullen in 2020 verder invulling krijgen.

¹ <https://www.werkvraaggericht.nl/>

4.1.2 Activiteiten en initiatieven CTRD

Vanuit onze uitvoeringsorganisatie CTRD zijn onder andere de volgende initiatieven binnen het tophema Energietransitie aangejaagd, geprikkeld, verbonden, geadviseerd en/of ondersteund.

Titel	Initiator
Dutch Electric Aviation Centre: DEAC; samenwerking van markt en onderwijsinstellingen gericht op onderzoek naar opschalen naar 10p vluchten tot 500km: stichting DEAC opgericht, financiering via Min. I&W, Gelderland, Overijssel, Apeldoorn en regio	Consortium: Luchthaven Teuge, NLR, I&W, TU Delft, Deltion, HvA, Saxion, AirCraft Maintenance Netherlands, International Airport Support, SuperB en Aandeelhouders Luchthaven Teuge (Apeldoorn, Voorst, Deventer, Zutphen), Strategische Board e.a.
Clean Ports IJssel: Cleantech Initiatieven aanpalend aan het garanderen van de bevaarbaarheid en duurzaam riviermanagement van de IJssel door RWS	Consortium io met oa RWS, DELTARES, gemeenten, provincies en bedrijven. Verbonden met TKI Duurzaam Riviermanagement, Overijssel, Gelderland
Cleantech A1-Zone: actieprogramma uitvoeren, onderdelen Blikvanger, Energie Backbone en A1 viewer	Gemeenten, bedrijven, provincies en CTRD
Eerbeek 2030: energie transitie waaronder geothermie	Consortium Eerbeek, Papierindustrie en Provincie Gelderland
Transform: grootschalige top down wijkaanpak verduurzamen gebouwde omgeving, ELENA voorstudie	Apeldoorn, Deventer, Zutphen en Zwolle
Waterstof Programma: strategie, community, infrastructuur, industrie en kleinere initiatieven	Consortium KIWA, Witteveen en Bos, Ministerie EZK, industrie, CTRD
Swill Vergisting: productie van methaan uit organische afval	MKB Deventer
DC Lab: test faciliteiten voor transitie naar laagspanning gelijkstroom	Zwitsal Consortium
Warmte Transitieplan: benutting restwarmte en aquathermie voor verwarming wijken	Zutphen
Waterstof Netwerk Zutphen: voorstudie naar netwerk	Zuphen H2
Zeezout Batterij: toepassen van zeezout als medium voor opslag voor elektriciteit	Energie Coöperatie Epe
Kleinschalige opwek van H2 voor bijmenging in CV installatie	TDHO
Esco Brummen: aanbesteding van verduurzamen gemeentelijk vastgoed via een ESCO	Gemeente Brummen
Wijk van de toekomst: integrale wijkaanpak voor verduurzaming warmtevraag woningen	Diverse energie coöperaties
Verduurzamen van station Go Ahead Eagles	Go Ahead Eagles Business Club

De initiatieven die door CTRD ondersteund zijn in de jaren 2016-2019 leiden bij realisatie tot een geschatte CO₂-emissie reductie van 353.000 ton CO₂/jaar.

De jaarlijkse regionale uitstoot bedraagt 2.100.000 ton CO₂ (excl. mobiliteit). Anticiperend op de doelstelling van 25% emissie reductie in 2023 (-/- 500.000 ton CO₂) van de Agenda Cleantech Regio (2019-2023) is meer dan de helft van de ambitie bij realisatie de huidige initiatieven afgedekt.

4.2 Circulaire economie

4.2.1 Activiteiten en initiatieven Regiegroep Circulaire Economie

In 2019 is het kernteam van de tafel *Circulair* in totaal vier keer bij elkaar geweest. Leidend voor het kernteam is de Agenda Cleantech Regio 2019-2023 met de top zes ambities en resultaten als uitgangspunt.

In relatie tot onze doelen leggen we in eerste instantie de focus op:

- * Afvalvrij 2030: Focus op huishoudelijk restafval en het verwaarden daarvan;
- * Maakbedrijven 50% gesloten grondstoffenkringloop: definitie en inventarisatie;
- * 2020 minimaal 10% Circulair inkopen door gemeenten. Eind 2018 is het project *circulair inkopen* gestart eind 2018. Hieraan doen alle gemeenten uit de Cleantech Regio mee. Apeldoorn zet in 2019 de eerste en tweede circulaire aanbesteding uit als voorbeeld voor alle regiogemeenten, *learning by doing*, op basis van de *Rapid Circular Contracting*-methodiek (RCC), ontwikkeld door KplusV.

Belangrijke doelstelling op circulair gebied is om in 2030 afvalvrij te zijn, in ieder geval wat betreft huishoudelijk restafval. Dit wordt door Circulus-Berkel uitgevoerd. Tussendoelstelling is in 2020 33% minder huishoudelijk restafval t.o.v. 2014.

De stand van zaken:

Jaar	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Cum.
Aantal kg restafval/inwoner/jaar	149	131	131	125	119,1	109,5	-26%
Bron: Circulus-Berkel							

In 2019 heeft de Cleantech Regio op het thema circulaire economie input geleverd op *Kansen in Overijssel* (o.a. *Fieldlab Circulaire Innovatie in de Maakindustrie*) en op de *Regio Deal 3^e tranche*.

In samenwerking met KIEMT, VNO-NCW en vele partners hebben we meegewerkt aan het EFRO-project CIRCLES. Dit EFRO-project verbindt MKB, overheden en kennisinstellingen met elkaar om sneller tot circulaire oplossingen te komen. In 2019 is de EFRO-subsidie gestopt, maar een consortium van kennisinstellingen en bedrijven heeft met een intentieverklaring aangegeven CIRCLES door te willen zetten. Ook Cleantech Regio heeft deze intentieverklaring ondertekend.

We zijn als Cleantech Regio goed aangehaakt bij de *regionale transitieagenda's* (RTA's) van de provincie Overijssel in samenwerking met de regio's Zwolle, Twente en de provincie zelf. Begin 2020 worden deze RTA's gepresenteerd met daarin ook de haakjes naar onze doelen en ambities. Bij de provincie Gelderland zijn we ondertussen stevig aangehaakt op de uitvoeringsagenda Circulaire economie in samenwerking met KIEMT en VNO-NCW en zijn we partner bij de versnellingsimpuls Circulaire economie Gelderland 2019. In samenwerking met Saxion ontwikkelen we verschillende indicatoren om onze doelstellingen en impact daarop te kunnen meten. Dit doen we samen met meerdere partners (Windesheim, PBL, provincies, team *Kennis & Verkenning Deventer*). Het is van belang om te weten waarop

wordt gestuurd en welke indicatoren er nodig zijn. Dit wordt opgepakt door de werkgroep *Cleantech Regio Monitor*.

4.2.2 Activiteiten en initiatieven CTRD

Vanuit onze uitvoeringsorganisatie CTRD zijn de volgende initiatieven binnen het tophema Circulaire Economie aangejaagd, geprikkeld, verbonden, geadviseerd en/of ondersteund.

Titel	Initiator
Cirkelwaarde: subsidie van E-novation initiatief	Circulus Berkel
Cirkelstad Apeldoorn: ondersteuning van programma	Gemeente Apeldoorn en Stichting Cirkelstad
SchimEllen: productie van bouwmaterialen uit schimmels	SchimEllen
Second Tech: realiseren van een test omgeving voor elektrotechnische producten voor hergebruik	Second Tech
Circotracks: masterclasses introductie Circulaire Economie per branche (textiel en bouwmaterialen)	Provincie Overijssel
Kleding uit IJssel: productie van garen uit afval in de IJssel	Mirame
Reclaim van Voormalige stortplaatsen	Reclaim EU
Grondstoffen Expeditie: circulair maken van De Mars	Saxion
Circulair Ambachtscentrum	Lochem
Ecologisch verantwoorde verwijdering van Japanse Duizendknoop	GTE Eclipse

4.3 Human Capital

4.3.1 Activiteiten en initiatieven Regiegroep Human Capital

Platform Techniek Stedendriehoek

Begin 2019 bleek de doorontwikkeling van *Platform Techniek Stedendriehoek* tot een *Technologieraad* om verschillende redenen niet haalbaar. Hierop hebben de gemeenten binnen de Cleantech Regio besloten om met een financiële injectie het platform continuïteit te bieden tot medio 2020. Ook is een kwartiermaker aangesteld om in overleg met betrokkenen en rekening houdend met lokale initiatieven te komen tot een nieuw perspectief.

Het advies luidt:

- Voor het platform is er bestaansrecht voor de kernactiviteiten: het ondersteunen en verbinden van activiteiten gericht op instroombevordering in de techniek.
- De basis moet worden voortgezet, maar groei kan worden gevonden in vernieuwende en innovatieve activiteiten.
- Het platform opereert regionaal, waarbij het te maken heeft met grote lokale verschillen qua organisatie en financiering. Hoe kunnen we daar van elkaar leren?

Dit advies is eind 2019 ter bespreking naar Platform Techniek gegaan en wordt in 2020 ter besluitvorming aan de Board aangeboden.

Stakeholders vinden het vooral belangrijk dat het enthousiasmeren en voorlichten van (jonge) scholieren op lokaal niveau goed toegankelijk blijft. Bedrijven en scholen zijn hier samen aan zet! Activiteiten die vragen om regionale schaal en afstemming worden nadrukkelijk opgepakt met de Cleantech Regio in het kader van het *Actieplan Human Capital* (zie hieronder).

Actieplan Human Capital

In oktober is een werkgroep van betrokkenen uit bedrijfsleven, onderwijs, overheid en participatiesector aan de slag gegaan om een concreet uitvoerbaar activiteitenplan te ontwikkelen voor de Human Capital-ambities van de Cleantech Regio. Dit plan wordt naar verwachting in het eerste kwartaal van 2020 opgeleverd.

Het Actieplan Human Capital richt zich op alle relevante sectoren in ons werkgebied, van zorg, leisure en logistiek tot ICT, techniek en retail. Ook zijn nadrukkelijk alle beroepen en groepen werkenden in beeld, van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt tot specifiek gekwalificeerde hoger opgeleiden.

De werkgroep houdt hierbij rekening met reeds in gang gezette of voorgenomen initiatieven vanuit het veld en zoekt afstemming met de Actieplannen voor ‘Energietransitie’ en ‘Circulaire Economie’.

4.3.2 Activiteiten en initiatieven CTRD

Vanuit onze uitvoeringsorganisatie CTRD is een aantal initiatieven op het tophema Human Capital geprikkeld, aangejaagd, verbonden, geadviseerd en/of ondersteund.

Titel	Initiator
Zomerondernemer: ondersteunen van beginnende ondernemers in een summer course	Stichting the New Entrepreneur
Techniek Fabriek/Technologieraad: stimuleren van technische in- en uitstroom	CTR, tafel HC
High Potential Capaciteit Building: aanbieden van Fast Forward traineeship in de regio	Saxion (Fast Forward)
Masterclass Wicked Problems: aanpak van complexe problemen voor Trainees als module van Fast Forward	Activity i.s.m. Saxion en Informatiestad Deventer
Battles en Challenges: ondersteuning en selectie innovaties ontwikkeld door VO en MBO/HO studenten	CTC

4.4 Innovatiekracht

4.4.1 Activiteiten en initiatieven CTRD

Eén van de thema's in de Agenda Cleantech Regio 2019-2023 is "*Innovatiekracht*". "*ICT en andere technologie integreren in de industriële productieketen zorgt voor slimmere fabrieken en levert ons nieuwe producten en diensten op*", aldus de Agenda. De ervaring leert dat dat

in de meeste gevallen ook een bijdrage levert aan circulariteit in de keten en daarmee aan CO₂-reductie.

Om de doelstellingen van de agenda hierop te bereiken is in april 2018 aansluiting gezocht bij het netwerk BOOST. BOOST is de aanjager voor *Smart Industry* in Oost-Nederland. Deze samenwerking is in 2019 gecontinueerd via haar samenwerkingspartner RCT Gelderland. In 2019 hebben we 150 MKB-bedrijven geassisteerd bij de innovatie en hebben we 23 business cases ondersteund en 46 initiatieven gefaciliteerd. Bij het Cleantech Center in Zutphen zijn er 16 Startups begeleid.

4.4.2 Activiteiten en initiatieven CTRD

De initiatieven die vanuit onze uitvoeringsorganisatie CTRD zijn ondersteund zijn onderverdeeld bij de thema's Energietransitie, Circulaire Economie en Human Capital.

4.5 Communicatie en evenementen

4.5.1 Communicatie

Communicatie stond in 2019 in het teken van het communicatieve hoofddoel: het profileren van de Cleantech Regio als de regio die ambitieus, vernieuwend en voortvarend op weg is naar duurzame welvaart voor onze inwoners (sustainable prosperity) en het behouden en versterken van draagvlak voor de triple-helix samenwerking.

Dit betekent dat:

- Via social media, nieuwsbrieven en de website structureel gecommuniceerd is over lopende projecten, innovaties, geboekte resultaten;
- Er een succesvolle Regio on Tour is georganiseerd, waarin vertegenwoordigers vanuit de Board en het DB van de WGR een ronde hebben gedaan langs alle gemeenteraden om te vertellen over de ambities van de Cleantech Regio maar meer nog, om een inkijkje te geven in lopende projecten in aanwezigheid van de projecteigenaren en inzicht in de resultaten die geboekt zijn;
- Er netwerkbijeenkomsten zijn georganiseerd met en voor stakeholders, zoals het netwerkevent 'de Rode Loper' en het meer inhoudelijke gedreven Cleantech Tomorrow Café waar overheid, ondernemers en kennisinstellingen samen naar oplossingen zoeken voor obstakels op weg naar een energieneutrale en circulaire regio;

Het Communicatie-team had in 2019 te kampen met een hoog verloop en ziekte. Desondanks zijn de geplande activiteiten gewoon doorgegaan en is er meer aandacht gekomen voor onze sociale media-uitingen.

Resultaten 2019

Website

- Aantal bezoekers 35.986 (**2018:** 35.905, **2017:** 22.490, **2016:** 19.995),
- Aantal sessies 56.004 (**2018:** 57.701, **2017:** 27.392, **2016:** 22.490).

Nieuwsbrief

- Aantal abonnees 1644 (**2018:** 1081)
- Vanaf half oktober zijn er 179 abonnees bijgekomen. Dit is in lijn met de nieuwe strategie. Gezien de reacties op de Nieuwsbrief (hij wordt zelfs intern niet gelezen, de inhoud is niet prikkelend en geeft geen nieuwe inzichten) en de lage bezetting hebben we de tweewekelijkse nieuwsbrief teruggebracht naar een maandelijkse nieuwsbrief, waarin we de best gelezen stukken op onze sociale mediakanalen

nogmaals onder de aandacht brengen. Iedere werkdag delen we een nieuwsbericht op onze website en sociale mediakanalen.

Social media

Intensivering gebruik door verschuiving aandacht van communicatiemiddelen en verbinden met de doelgroepen.

- Facebook 566 volgers (**2018**: 506)
- Twitter 1.700 volgers (**2018**: 1.582)
- LinkedIn 829 volgers (**2018**: 457) In het hele jaar 2019 zijn er 372 volgers bijgekomen, waarvan 215 in de tweede helft van het jaar en zelfs 150 in het laatste kwartaal. De nieuwe aanpak laat duidelijke groei zien in het aantal volgers.

Raadsleden

- Met Regio on Tour bezocht Cleantech Regio alle gemeenteraden met de resultaten van de samenwerking. De reacties waren goed en het initiatief viel in goede aarde.
- Als bedankje en als start van betere communicatie richting de raden hebben we het Regio on Tour Magazine uitgegeven, verzonden naar alle griffies, Board, Dagelijks Bestuur en alle medewerkers van Cleantech Regio. In het magazine is ook ruimte genomen om alle tijdens Regio on Tour gestelde vragen te beantwoorden.

Cleantech Tomorrow

- Cleantech Tomorrow werd dit jaar in een nieuw jasje gegoten, geen grootschalige bijeenkomst meer, maar een zevental kleinere bijeenkomsten, waarbij wicked problems onderzocht werden. De resultaten werden in december tijdens het Cleantech Tomorrow Café gepresenteerd aan een select gezelschap van 150 mensen. Reacties waren unaniem positief, waardoor deze aanpak ook in 2020 zal worden gehanteerd.

4.5.2 Lobby

Lobby richting provincies en rijk

Sinds dit jaar hebben we als regio extra effort gezet op de nationale lobby; gericht op provincie(s) en de rijksoverheid. Dat heeft geresulteerd in een aantal activiteiten en afspraken, en uiteindelijk ook tot een, mede namens en actief gesteund door beide provincies, ingediende Regio Deal. De eerste actie die we hebben opgezet is een werkbezoek van de lobby-teams van Gelderland en Overijssel en een aantal directeuren van beide provincies aan onze regio. Een mooie kennismaking om samen stappen te gaan zetten. Daarna hebben we in september een dergelijk bezoek (maar dan specifiek aan Eerbeek Loenen 2030) georganiseerd voor collega's van verschillende ministeries (BZK, EZK, LNV, IenW). In dat werkbezoek hebben we laten zien hoe we als regio werken aan onze duurzaamheidsambities, het leefbaar houden van onze dorpen en steden én aan het sterk houden van onze regionale economie.

Regio Deal

Het werkbezoek aan Eerbeek Loenen was ook een opmaat richting dé grootste opgave op het gebied van lobby: de Regio Deal. Vanaf eind september heeft de lobby ten dienste gestaan van het ontwikkelen, afstemmen en indienen van de Regio Deal. Met een aftrapmoment bij één van onze circulaire bedrijven in de regio, Leadax, hebben we met de Commissarissen van de Koning van Gelderland en Overijssel, gedeputeerden en ambtenaren van beide provincies hard gewerkt aan een fantastisch bod richting het Rijk. Een bod dat bottom-up is ontstaan vanuit wensen/projecten van ondernemers, overheden en onderwijs. Een bod dat onze Cleantech Agenda past als een jas. Dat bod hebben we vervolgens meerdere keren ambtelijk voorgewassen met departementen en vlak voor indiening met onze Oost Nederlandse concullega's gepresenteerd aan Kamerleden in Den Haag. Inmiddels is bekend dat de deal deels is toegekend, mede dankzij de uitstekende inhoud en lobby. In de eerste helft van 2020 zal het dealmaking proces worden opgepakt.

Bestuurlijk bezoek aan de European Week of Regions and Cities 2019

In oktober nam een regionale delegatie van bestuurders, bedrijven en kennisinstellingen uit de Cleantech Regio deel aan het jaarlijks terugkerende evenement Europese Week van Regio's en Steden (EWRC) in Brussel. Het jaarlijkse bezoek aan Brussel is altijd een goed moment voor de regionale bestuurders om kennis over Europese ontwikkelingen op te halen, te netwerken én om de regio op het podium te zetten. Op basis van de ambities van de Cleantech Regio stond het programma in het teken van de Circulaire Economie, Energietransitie en Human Capital. Het Europese podium werd gevuld met o.a. de volgende regionale initiatieven:

- In samenwerking met Circulus-Berkel is het project Cirkelwaarde aan o.a. de Europese Commissie gepresenteerd tijdens een workshop over circulaire innovaties met huishoudelijk afval.
- Vier regionale bedrijven en kennisinstellingen hebben hun innovaties op het gebied van energieopslag en infrastructuur gepresenteerd tijdens een groot evenement op de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging, wat geleid heeft tot concrete samenwerkingsafspraken met Europese partijen.
- Een delegatie vanuit het programma Transform heeft gesprekken gevoerd met de Europese Investeringsbank over de samenwerking die is ontstaan op het gebied van energietransitie in de bebouwde omgeving.
- In een rondetafelgesprek op het gebied van Human Capital zijn de regionale ambities gepresenteerd in een gesprek met de Permanente Vertegenwoordiging en regio Zwolle.

Het komende jaar werkt de regio verder aan het benutten van de contacten en het samenwerken met Europese partners om de ambities uit de Agenda Cleantech Regio te realiseren.

4.5.3 Cleantech Regio Monitor

Begin 2018 is de Agenda Cleantech Regio uitgebracht. Daarin zijn onze nieuwe doelen en prioriteiten voor de periode 2019-2023 gesteld. Om de voortgang in de realisatie van onze doelen te kunnen volgen, is het nodig om hieraan gerelateerde gegevens te verzamelen en deze te presenteren. In 2019 is, samen met Saxion en de afdeling Kennis & Verkenning van de gemeente Deventer, gewerkt aan het ontwikkelen van de Cleantech Regio Monitor die de Stedendriehoek Index vervangt. Vanuit verschillende bronnen, databases en zelf ontwikkelde KPI's is deze monitor tot stand gekomen. Met de Cleantech Monitor presenteren we meer kwantitatieve gegevens over de voortgang op onze ambities. Daar waar mogelijk wordt het aangevuld met kwalitatieve informatie.

Er is voor gekozen om de focus te leggen op de drie hoofdthema's Energietransitie, Circulaire Economie en Human Capital met een tweetal hoofdindicatoren en een zestal sub-indicatoren per thema.

Eind 2019 worden de laatste indicatoren opgeleverd. Het doel is om in het eerste kwartaal van 2020 live te gaan.

4.5.4 Atlas/Places of Hope – Omgevingsagenda Oost NL

Places of Hope/Wij maken de regio

De vorming van een gebiedsatlas met thematische kaarten en inhoudelijke informatie is voorbereid in 2019. Dit doen wij samen met de provincies Overijssel en Gelderland. Uitvoering van dit traject volgt in 2020. Functie ervan is om de regio te positioneren aan de hand van feiten, kengetallen, waarden, landschappelijke systemen en ruimtelijke structuren. Plan is om dit te koppelen aan een programma van dialoog met de samenleving,

kenniscreatie en expositie onder de titel *Places of Hope/Wij maken de regio*. Hierbij zijn naast de provincies ook de architectuurcentra Rondeel (Deventer) en Bouwhuis (Apeldoorn) betrokken, evenals het ministerie van BZK.

Omgevingsagenda Oost NL

Daarnaast doet de Regio mee met de pilot Omgevingsagenda Oost NL. Dit initiatief van provincie Gelderland, Overijssel en BZK komt voort uit de totstandkoming van de NOVI (Nationale Omgevingsvisie). Doel is om een gezamenlijk kader voor investeringen in Oost Nederland te ontwikkelen. Dit omvat een negental opgaven, waaronder de transitie van het landelijke gebied. Deze opgave is in 2019 nader onderzocht om tot afspraken te komen tussen Rijk, regio's en provincies. Onze regio is daar ook bij betrokken. In 2020 volgt een verdiepingsslag op de gebiedsopgave Cleantech Regio door middel van een zgn. versnellingsweek. Voorbereiding daarvan is eind 2019 gestart. Dit wordt door ons gecombineerd met het programma Places of Hope.

4.5.5 Activiteiten en initiatieven CTRD

Vanuit onze uitvoeringsorganisatie CTRD zijn de volgende initiatieven ondersteund:

Titel	Initiator
Cleantech Tomorrow '19: nieuwe insteek gericht op oplossen van barrières die staan tussen agenda doelstellingen en actualiteit. Doorbraaksessie op 7 barrières en afsluitende wrap-up op 12 december in CTT Cafe	Meerdere Barrière eigenaars: Energie coöperaties, CTC, Zwitsal, Deventer Informatiestad, Agro Food Tafel o.a. en CTRD
Regio DNA: ontwikkelen van platform om regio prestatie zichtbaar te maken	Saxion
Project Portfolio: database voor alle initiatieven waar CTR bij betrokken is, openbaar, beschikbaar voor geïnteresseerd.	CTRD i.s.m. Kommotiv
4 PM's en ontbijten: Thomas Rau CE, Ad van Wijk Waterstof, Kernenergie en Geothermie	Cleantech Center
Dag van de Ondernemer	Deventer
Organiseren van 3 H2 bijeenkomsten	Diverse locaties
Ondersteuning van tafel bijeenkomsten	Divers
Mede organiseren van nieuwjaarsbijeenkomst met rode loper	VNO NCW, Provincie Gelderland, Overijssel, Kiemt

4.6 Activiteiten algemeen

4.6.2 Kansen in Overijssel

De provincie Overijssel heeft € 2,5 miljoen beschikbaar gesteld voor thema's en opgaven uit de Agenda Cleantech Regio. Dit kwam voort uit de aanvraag voor de Regio Deal door de regio's Zwolle, Twente en de Cleantech Regio in 2018, waar uiteindelijk alleen de regio Twente de uitnodiging kreeg een deal met het Rijk te sluiten. In 2019 heeft de Cleantech Regio in nauwe samenwerking met de provincie Overijssel een projectenlijst opgesteld op

basis van de Agenda Cleantech Regio. Van de negen projecten zijn de eerste aanvragen inmiddels ingediend.

4.6.3 Regio Deal

In 2019 heeft het Rijk opnieuw de uitnodiging gedaan om een deal te sluiten met regio's op het gebied van duurzame welvaart. Overheid, ondernemers en kennisinstellingen hebben samen met de provincies Gelderland en Overijssel hard gewerkt aan een propositie. Het proces om te komen tot de aanvraag heeft laten zien dat de samenwerking in de regio springlevend is en dat de bereidheid er bij alle partijen is om te investeren (zowel in tijd, kennis als geld) in een krachtige en duurzame regionale leefomgeving en economie. Uiteindelijk is een aanvraag ingediend van in totaliteit € 109,5 miljoen, waarbij € 28,8 miljoen aan het Rijk wordt gevraagd. In februari 2020 valt het besluit door het Rijk. Alle betrokken partijen hebben de intentie uitgesproken om, wat de uitkomst ook is, volop verder te werken aan de realisatie van de projecten uit de Regio Deal, wat immers een groot deel uitmaakt van onze Agenda Cleantech Regio 2019-2023.

5 Duiding rol en positie Strategische Board en resultaten

De Cleantech Regio overlapt met meerdere provincies, COROP-gebieden en andere statistische gebiedsindelingen. Het is niet eenvoudig om eenduidige informatie over onze regio samen te stellen. Dit speelt ons soms parten om goed cijfermateriaal boven water te krijgen.

'Cleantech' is bovendien nog een relatief jonge tak van sport: in 2014 is geïnventariseerd dat er 130 bedrijven zijn in de regio die cleantech producten of diensten leveren, waar omstreeks 8.000 mensen werkzaam zijn en welke een omzet genereren van € 2 miljard euro/jaar. In het kader van het de Cleantech Monitor loopt op dit moment een nieuwe inventarisatie. Maar 'cleantech' is breder dan dat: het is geen sector in de klassieke betekenis, het is een thema dat dwars door de vertrouwde sectorale indeling heenloopt: van bouwen tot milieuadvies en van chemie tot agrofood zelfs tot duurzame inzetbaarheid van medewerkers. Cleantech is dus meer dan louter 'energie' of 'afvalverwerking'.

Als Cleantech Regio hebben we de ambitie van een energieneutrale regio al voor het eerst in 2008 uitgesproken en we willen dit in 2030 bereikt hebben. In veel regio's en gemeenten wordt inmiddels ook gewerkt aan de verduurzaming van de samenleving. Daarin zijn we niet meer uniek, in onze doelstellingen voor 2030 wel.

De rol van de Strategische Board is het creëren van een "ecoklimaat" waarbinnen deze noodzakelijke transitie mogelijk zijn. Het eigenaarschap van projecten en businesscases ligt vaak bij ondernemers, soms in samenwerking met elkaar of met publieke partijen, bij inwonercollectieven of bij overheden of onderwijs- en kennisinstellingen. Hierbij optimaliseren we het samenspel en ondersteunen we initiatieven die passen binnen onze doelstellingen. Soms volstaat adviseren en wegwijzen, soms is lobby noodzakelijk en soms kan de Board bemiddelen bij het verkrijgen van benodigde subsidies of andere financiering.

De ambities van de Cleantech Regio kunnen alleen door alle spelers samen bereikt worden. Echter, om een versnelling te kunnen aanbrengen en meer richting een effectievere uitvoering te gaan heeft de Board in de 2^e helft van 2019 ervoor gekozen om een kwartiermaker aan te stellen. Met als doel een effectievere en efficiëntere werkorganisatie neer te zetten van zowel de regio stedendriehoek als de strategische board. Om dit te bereiken zal de kwartiermaker een voorstel doen om te komen tot een interim directie die dit proces in 2020 gaat vormgeven.

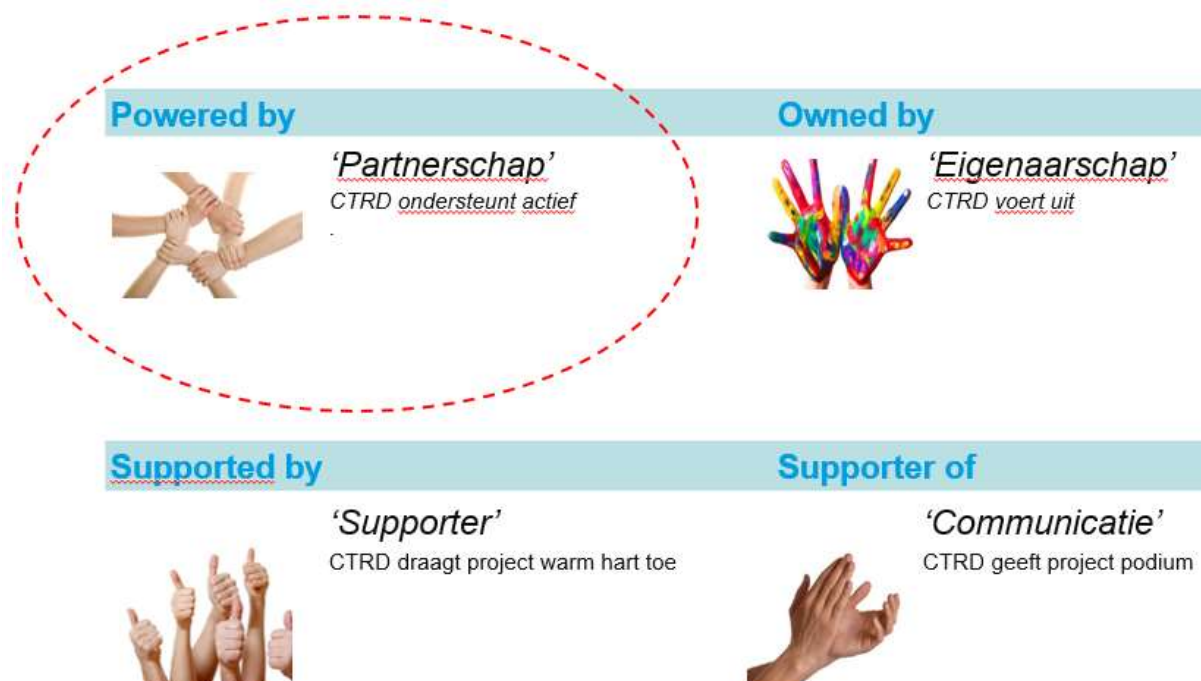
6 Cleantech Regio Development

CTRD is de uitvoeringsorganisatie van Strategische Board, werkt vraaggestuurd, jaagt aan, versnelt en stimuleert. Door het laden van projecten faciliteren we activiteiten die door investeringen uit de markt tot impact kunnen leiden op de kernambities op de thema's van de agenda. In de loop van 2019 is duidelijk geworden dat er meer zal worden in gestoken op een andere werkwijze in 2020. Daarin zal nog nadrukkelijker de verbinding met de nieuw op te zetten regiegroepen/programmaliijnen worden gezocht, zodat er effectiever en efficiënter aan de uitvoering van de Agenda gaat worden gewerkt.

CTRD kent een kleine organisatie met ca 4 fte verdeeld over 8 in deeltijd ingehuurd medewerkers. We maken onderscheid in 1ste lijns ondersteuning (makelen en schakelen) en 2de lijns (business development). De 1ste lijns ondersteuning voeren we uit in samenwerking met RCT-Gelderland en provincie Overijssel. Daarnaast ondersteunen we business development op de thema's van de agenda. Voor energietransitie en circulaire economie (topthema's) ontwikkelen we programma's als een kader waarbinnen meerdere projecten worden ondergebracht (3de lijns). Deze programma invulling zorgt voor meer focus, vergroot de zichtbaarheid en genereert meer impact. Voorbeelden van deze programma's (deels in ontwikkeling) zijn: Cleantech A1-Zone, DEAC, Cleanports IJssel en het H2-programma. Bij Human Capital ondersteunen wij indien gevraagd en mogelijk.

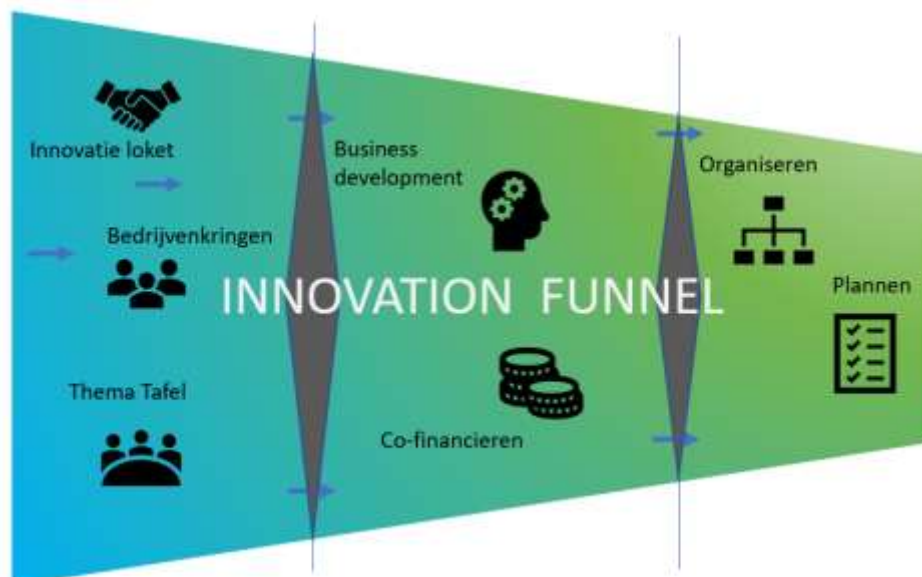
CTRD kan initiatieven op verschillende manieren ondersteunen, algemene regel is dat de initiatiefnemer de eigenaar is en blijft van het initiatief. Afhankelijk van de behoefte kan CTRD zorgen voor aanvullende kennis door eigen experts of extern beschikbaar maken. In voorkomende gevallen kan ook financiële ondersteuning beschikbaar gemaakt worden voor onderzoek (opdrachten) of subsidie (bij derden bijvoorbeeld provincies). Het inbrengen van eigen bijdrage is altijd een voorwaarde om het eigenaarschap bij de initiatiefnemer te houden. De middelen worden beschikbaar gesteld door gemeenten van de regio, door provincies Gelderland en Overijssel en door landelijke dan wel Europese programma's.

De focus van CTRD ligt op de benadering van Powered by (zie onderstaande figuur). In 2020 zal, zoals hierboven beschreven is, een andere werkwijze worden gehanteerd.

De innovatiefunnel (zie onderstaande figuur) beschrijft het werkproces van CTRD. De initiatieven worden opgehaald door de innovatiemakelaars, door business developers, bij de adviestafels, bij bedrijvenkringen en uit contacten met organisaties. De funnel wordt gevuld met talrijke initiatieven (1ste lijns), waarvan een deel doorgezet wordt naar business development (2de lijns) en mogelijk ondergebracht in een programma/project. CTRD stimuleert de beweging door de funnel (naar rechts) aangezien daar de impact genereerd wordt bij implementatie door de markt.

7 Bedrijfsvoering en organisatie

Samenstelling bestuur

Het bestuur van de Board heeft in 2019 een wijziging ondergaan en bestond per 31 december 2019 uit de volgende leden:

- Sebastiaan van 't Erve (onafhankelijk voorzitter)
- Ineke van Oldeniel (lid, lid College van bestuur Saxion, namens Onderwijs)
- Vacature ondernemers per november 2019 → wordt tijdelijk ingevuld door Mike Tijdink (Margien Storm van Leeuwen heeft per november haar 4-jarige termijn volgemaakt)
- Ronald van Wetering (lid, directeur grootzakelijk Rabobank Twente Achterhoek, namens ondernemers)
- Erik Visser (lid, wethouder gemeente Epe, namens overheid)
- Jeroen Joon (lid, wethouder gemeente Apeldoorn, namens overheid)
- Jos van Deursen (lid, voorzitter College van bestuur Aventus, namens onderwijs)
- Willem Huiskamp (lid, voorzitter College van Bestuur Zone College, namens onderwijs) is op 19 december 2019 uitgetreden
- Maarten Streppel (lid, directeur/eigenaar Salland Storage, namens ondernemers)
- Thomas Walder (lid, wethouder gemeente Deventer, namens overheid)
- Rob Engbers (secretaris)

Van Adviestafels naar Regiegroepen

De Board laat zich bijstaan door **adviestafels** op de verschillende onderwerpen van haar werkterrein. De kerntaak van tafels is het genereren van inspiratie/vernieuwing, het verzorgen van een antennefunctie in de regio en het (on)gevraagd adviseren van de Board. In de loop van 2019 is door de Board aangegeven dat we overgaan naar regiegroepen. Deze krijgen in de loop van 2020 verder vorm en zullen een andere rol en functie krijgen. In deze nieuwe setting zullen ook de jaarplannen worden ontwikkeld.

- De tafel **Human Capital** staat onder duo-voorzitterschap van Gerrie van Sunder en Erik Haverkort. Erik Haverkort heeft eind 2019 afscheid genomen als tafelfoorzitter. Gerrie van Sunder blijft aan. Tafelsecretaris is Martine Witteveen, tot half september 2019; kwartiermaker is Bas van der Veen.
- De tafel **Energietransitie** staat onder voorzitterschap van Mike Tijdink. Tafelsecretaris is Kees Schöller.
- De tafel **Circulair** staat onder duo-voorzitterschap van Henk Knip en Dirk Schut. Tafelsecretaris is Gert Jan Koele.
- De tafel **Smart Industries** is in 2019 overgegaan in de andere tafels en voor een deel naar de expertgroep van het Innovatie Klankbord.
- Voor het thema **Innovatie en Business Development** is in 2017 een adviestafel gevormd met experts vanuit bedrijfsleven, onderwijs/onderzoek en overheid, onder de naam Innovatie Klankbord.

Secretariaat

Het secretariaat van de Board is gevestigd in Twello, gemeente Voorst. Ondersteunende functies zoals communicatie, administratie en office-management worden in gezamenlijkheid met de WGR Stedendriehoek ingevuld. Rob Engbers is tot 31 december 2019 de secretaris van de Strategische Board. Vanaf 6 januari 2020 neemt Margien Storm van Leeuwen zijn taak tijdelijk waar. Medio 2020 wordt de vacature definitief ingevuld.

Financiën

De regiogemeenten dragen financieel bij aan het functioneren van de Board met € 2,- per inwoner/per jaar. Ook de provincies Gelderland en Overijssel dragen substantieel bij. De Jaarrekening 2019 is beschikbaar op onze site www.cleantechregio.nl onder het kopje over ons.

Contactgegevens Strategische Board Stedendriehoek

Adres H.W. Iordensweg 17, 7391 KA Twello
per 1 maart 2020 Hietweideweg 20, 7391 XX Twello
Postbus 120, 7390 AC Twello

Mail info@cleantechregio.nl

Website www.cleantechregio.nl

Telefoon 0571 279893

KvK nr 59179465

BTW nr NL823354385B01
